

คนเก็บขยะ

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๓

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เราจะพูดถึงธรรมะ ถ้าใจเป็นธรรมนะ สรรพสิ่งนี้เป็นธรรม แต่ถ้าใจไม่เป็นธรรมนะ สิ่งต่างๆ นี่เป็นทุกข์หมดเลย ถ้าใจเป็นธรรม มองคูสิ สรรพสิ่งนี้เป็นธรรมชาติ สักแต่ว่ามันเป็นอยู่ของมันโดยธรรมชาติของมัน ถ้าใจเราเป็นธรรม แต่ถ้าใจเราไม่เป็นธรรมนะ อย่างเช่น วันไหนจิตใจเรามีความสุข มีความร่มเย็น โอ๊ย.. โลกนี้น่าอยู่มากเลย ถ้าจิตใจเราขุ่นมัวนะ เรานั่งอยู่บนกองเงินกองทองก็ทุกข์น่าดูเลย นี่พูดถึงว่าอารมณ์ความรู้สึกรู้สึกของเรา

แต่ถ้าใจมันเป็นธรรมนะ เป็นธรรมคือเป็นธรรม เป็นโสดาบันมันเป็นอกุปปิธรรม ที่เราใช้คำว่า “ธรรมะเหนือโลก ธรรมะเหนือธรรมชาติ” สรรพสิ่งในธรรมชาติมันแปรปรวน แล้วสังขธรรม โลกนี้เป็นธรรมชาติ ส่วนใหญ่ธรรมะเป็นธรรมชาติ มันเป็นสังขจะอันหนึ่ง มันมี “สมมุติสังขะ วิมุตติสังขะ”

สังขะนี้มันมีเยอะนะ มันมีหลากหลาย ถ้าเป็นสมมุติสังขะ สมมุติสังขะนี้มันแปรปรวน แล้วสมมุติสังขะมันเป็นจริงไหม มันเป็นจริง ธรรมะเป็นธรรมชาติ สรรพสิ่งเป็นธรรมชาติ

แล้วนี่เหมือนกัน ถ้าพูดถึงสรรพสิ่งเป็นธรรมชาตินะ สิ่งที่น่ากลัวที่สุดนะ คือกิเลสตัณหาความทะยานอยากในใจของคนนี่ละ นี่กิเลสตัณหาความทะยานอยาก ถ้าไม่ได้ตั้งใจ ไม่ได้สมความปรารถนา มันขุ่นมัวในใจตลอดไป

ถ้ามันขุ่นมัวในใจ คำว่าขุ่นมัว สิ่งใดที่กระทบที่เดียว มันกระเทือนหัวใจมาก แต่ถ้าเราวิปัสสนาญาณ เราใช้มรรคญาณ จนชำระหัวใจของเรา ชำระกิเลส สังโยชน์ขาดไป ๓ ตัว เป็นพระโสดาบัน

สิ่งนี้เป็นพระโศดบัน สักโยชนั่มนขาไป พอสักโยชนั่มนขาไปฟังคุณะ เวลา นางวิสาขานี้เป็นพระโศดบันเห็นไหม หลานเป็นคนที่ทำงานแทน ตายไป พระโศดบัน ร้องไห้ นะ เราจะบอกว่าถ้ามันเป็นเนื้อธรรมชาติ ทำไมมันร้องไห้ ทำไมมันเสียใจ ความเสียใจนั้น เพราะความผูกพันที่มันลึกซึ้งกว่าสิ่งที่ละสักโยชนั่มนขา สิ่งทีละสักโยชนั่มนขาเห็นไหม

อย่างเช่น ถ้าหลานตายเพราะความผูกพันของใจที่ส่วนลึก มันยึดมั่นในตัวหลาน นั้น แต่ถ้าเราเจ็บไข้ได้ป่วย สมมุติถ้าเราเป็นบาดเป็นแผล เรามีบาดแผลกับกายของเรา สักกายทิฎฐิ ความเห็นจริงในร่างกายนี้

ถ้าความเห็นจริงในร่างกายนี้ ร่างกายนี้กระทบกระเทือนขึ้นมา สติมันทันกับ ร่างกาย นี้ไง สติมันทัน พระโศดบันทันความรู้สึก ทันความกระทบของร่างกายนี้ที่มัน ไปกระทบกระเทือนสิ่งใด แล้วมันให้ทุกข์นั้นนะ พระโศดบันทัน

เพราะสติของพระโศดบันจะเข้าใจเรื่องสักกายทิฎฐิ เรื่องผลกระทบของกายนี้ แต่เวลาความเสียใจ มันเป็นความผูกพันเรื่องของหลานที่มันลึกซึ้งกว่า เพราะเป็นเรื่อง ของความรู้สึกในหัวใจ เพราะรู้สึกในหัวใจว่าหลานเราเป็นมือขวา เป็นคนทำบุญกุศล เป็นคนทำหน้าที่การงานแทน แล้วตายไป ความผูกพันของใจมันลึกซึ้งกว่าเห็นไหม

พระโศดบันร้องไห้ ร้องไห้ไปหาพระพุทธรเจ้า

“วิสาขเธอร้องไห้ทำไม”

“ร้องไห้เพราะว่าหลานเสียชีวิตไปในวันนี้”

“แล้วในมคธนคร ในมคธมีคนตายทุกวันไหม”

“มีคนตาย”

“แล้วเธอจะไม่ต้องร้องไห้ทุกวันหรือ”

เธอไม่ต้องร้องไห้ทุกวันเธอ มั่นกระเทือน ธรรมะกระเทือนหัวใจ ทนหัวใจเห็นใหม่ มั่นก็มีคนตายอยู่ทุกวันเหมือนกัน ทำไมเราไม่เสียใจล่ะ ทำไมหลานเราเสียใจ พระโศคานันจะรู้ตัวได้เร็วมาก

พอรู้ตัวได้เร็วมากขึ้นมา เราจะบอกว่าสิ่งนี้เป็นธรรมชาติ สิ่งนี้เป็นธรรมชาติ สรรพสิ่งนี้เป็นธรรม นี่สมมุติสัจจะ สมมุติสัจจะกับวิมุติสัจจะ วิมุติสัจจะ โศคานัน สกิทาคา อนาคาเห็นใหม่ ธรรมะนี้เหนือธรรมชาติ

ถ้าเหนือธรรมชาติขึ้นมา หมายถึงว่าสรรพสิ่งนี้เป็นสักแต่ว่าได้ สักแต่ว่าได้เพราะอะไร เพราะเรารู้จริงเราวางได้จริง แต่ถ้ามันเป็นสักแต่ว่าไม่ได้ อย่างพวกเราเป็นสักแต่ว่าไม่ได้หรอก

อย่างถ้าเป็นสักแต่ว่านะ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาก็ปล่อยวางสิ ก็สอนเขาปล่อยวาง จับแล้วก็ปล่อยอะไรก็สมมุติทั้งนั้นนะ ชื่อเสียงก็สมมุติ สิ่งที่เคยไปต่างๆ หลักฐานก็สมมุติทั้งนั้นละ ก็ปล่อยวางสิ สอนเขาที่บ้านทั้งเมือง ทุกอย่างนี้เป็นสมมุติ จับแล้วก็ปล่อยเห็นใหม่ มั่นวางในธรรมชาติ มั่นวางไม่มีอะไรของเราหรอก

แถลงการณ์แล้วก็แถลงการณ์แต่ไม่ใช่ของเราละ มันห่วงไง มันห่วงสิ่งที่จะแสดงมาแล้ว ว่าสิ่งนี้เขาเชื่อถือไปแล้ว ใจคนนะมันพลิกแพลงตลอดเวลาละ ถ้าไม่มีหลักมีเกณฑ์ มันจะทำในสิ่งใดไม่ถูกต้องเลย

เราจะบอกคนนะ เวลาคนทุกคนนะ เราจะดำรงชีวิตของเราทุกวัน เราต้องมีขยะ เราต้องมีสิ่งของเสียที่เราทิ้งไป สิ่งของเสียทิ้งไป ทุกคนมีของเสีย ใช้แล้วต้องเก็บล้าง ข้างปลาอาหารต้องเก็บล้างชำระทั้งหมด มีของเสียที่เราต้องทิ้ง มีขยะที่เราต้องทิ้งไป นี่เป็นธรรมดา ธรรมชาติเห็นใหม่

แต่มันมีบุคคลเยอะแยะเลยนะ เขาดำรงชีวิตด้วยการเก็บขยะ เขาเอาขยะของเขา เอาขยะที่เราทิ้งแล้ว ไปเป็นประโยชน์กับการดำรงชีพของเขา

แล้วผู้ที่มีปัญญามากกว่านั้น พวกทำศิลปะ เขาเก็บขยะของเขาไปทำเป็นศิลปะ เขาเก็บขยะไปทำเป็นสินค้าออกมาขาย เราไปเห็นแล้วเราทิ้งมากเลย คุณ คุณหัวใจของคนมันแตกต่างกันหลากหลายอย่างนี้

ถ้าคนมันชั่วนะ คูลี เราเป็นพ่อแม่คน เรามีธุรกิจของเรา ร้านขายทอง ลูกเราับร้านขายทองนี้ไป มันทำร้านขายทองนั้นเจ๊งหมด โดนยึดหมดเลย คนที่เขาไม่มีความดี แม้แต่ขยะของทิ้ง เขายังเห็นเป็นประโยชน์ของเขาได้ แต่คนที่ไม่มีคุณธรรมความสามารถ พ่อแม่ให้มรดกตกทอดมา เป็นทองคำเป็นสิ่งต่างๆ มันก็รักษาไว้ไม่ได้ คูลีคนดี คูลีคน

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตใจของคน จิตใจของคนที่เป็นคุณธรรม มันเห็นไปหมด สิ่งเล็กๆ น้อยๆ ถ้าไม่อย่างนั้นนะ ไปอยู่กับหลวงตาดี ตอนไปอยู่กับหลวงตา ทุกคนนะ ยิ่งหลวงปู่มันยิ่งเข้มข้นกว่านี้ เข้มข้นกว่านี้เพราะอะไร เพราะฝึกเล็กฝึกน้อย มันสะท้อนหัวใจ มันทำให้คนเสียได้

เด็กๆ นี่นะ ถ้าเราฝึกหัดมันขึ้นมา มันจะเป็นคนดีขึ้นมา ถ้าเราปล่อยเด็กนี้ให้ตามใจเด็กตลอดไป เด็กก็จะเป็นคนนิสัยเสีย เป็นคนที่เขาแต่ใจตัวเอง เป็นคนที่จะไม่เห็นคนอื่นอยู่ในสายตาเลย

นี่ก็เหมือนกัน ในการประพฤติปฏิบัติของครูบาอาจารย์ มันต้องเข้มข้น สิ่งใดๆ ที่เป็นประโยชน์ต้องคอยรักษา หลวงตาจะบอกประจำว่าหลวงปู่มันนะ “เก็บเล็กผสมน้อย” ทั้งๆ ที่หลวงปู่มันท่านเป็นพระอรหันต์แล้วนะ เก็บเล็กผสมน้อยเห็นไหม

“สิ่งใดที่ฝึกจะไม่ทำลาย เพราะเป็นคติ เป็นตัวอย่าง”

เป็นคติเป็นตัวอย่างเพื่ออะไร เพื่อเป็นเอกลักษณ์ เพื่อให้คนอื่นเขาได้เอาเป็นตัวอย่าง ให้ประพฤติปฏิบัติตาม แม้แต่ท่านเป็นพระอรหันต์แล้วนะ

แล้วนี่ในการประพฤติปฏิบัติ ถ้าคนที่ไม่มีความดีสัจจะของเขา เขารู้จักเก็บเล็กผสมน้อย เขารู้จักรักษาสมบัติของเขา เขาทำสิ่งนั้นขึ้นมาเป็นประโยชน์ของเขา ถ้าประโยชน์ของเขาเห็นไหม เป็นตัวอย่างที่ดี

คนที่ดี แม้แต่ขยะ แม้แต่สิ่งที่เขาทิ้ง เขายังเห็นคุณค่าประโยชน์ของมัน แล้วเอามาใช้ทำประโยชน์ได้จริงๆ แต่คนที่ไม่มีหลักมีเกณฑ์แม้แต่ขายทอง ขายสิ่งที่เป็นประโยชน์ มันก็ทำให้สิ่งนั้น การงานทุกสิ่งของตนเสียหายไป เพราะอะไร เพราะหัวใจมันไม่ดี

ถ้าหัวใจมันดี หัวใจมันดีไม่คิดตรงไหน ก็คุณธรรมในใจใจ ถ้าใจมีคุณธรรม สิ่งต่างๆ มันทำ มันจะเป็นคุณงามความดีออกมา มันจะเป็นความดีด้วยข้อเท็จจริง แม้ทุกๆ ที่เป็นขยะ เป็นสิ่งที่ไม่มีค่าเลย เป็นที่ของเหม็น

คุณติ ขยะเปียกเขาเอาไปทำปุ๋ย ขยะแห้งเขาเอาไปทำเชื้อเพลิง ขยะที่มีคุณค่าเขาเอาไปรีไซเคิล ทำเพื่อประโยชน์ของเขาขึ้นมา ขยะมันก็ยังจำแนกแยกแยะออกไปเป็นของประโยชน์แตกต่างกันไป มันอยู่ที่ปัญญาของคน มันอยู่ที่คุณธรรมของใจ ถ้าใจมีคุณธรรมมันจะทำแต่คุณงามความดีของมัน มันจะเป็นประโยชน์ไปทั้งนั้นเลย

แต่ถ้าใจไม่เป็นคุณธรรมนะ ทำความดีมันก็เป็นความชั่วไปทั้งนั้นเลย มันมีสิ่งแอบแฝงไปทั้งนั้นเลย แล้วสิ่งแอบแฝงนี้มันจะเป็นประโยชน์ไหมล่ะ มันไม่เป็นประโยชน์ มันเป็นโทษกับทุกๆ คนเลย

นี่พูดถึงหัวใจที่มันเป็นธรรมขึ้นมาแล้วนะ ถ้าใจไม่เป็นธรรมมันก็เป็นอย่างหนึ่ง ใจเป็นธรรมก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง ถ้าใจเป็นธรรมขึ้นมา ใจเป็นธรรมนะ

“โค่นาฝูง โคที่คินาฝูง โคนั้นพ้นจากน้ำวน พ้นจากวัฏสงสาร”

“โค่นาฝูงที่ไม่มีปัญญา เอาฝูงโคนั้นลงไปในวังน้ำวนตายหมด” อยู่ในวัฏณะมันไปไหนไม่รอดหรอก แล้วตายไปไหนไม่รอด แล้วใครรู้ล่ะ.. ชีวิตมันหลอกกันได้ก็ตรงนี้ไง แล้วใครรู้ผิดหรือถูกล่ะ ถ้ามันรู้ว่าผิด นี่ไงถึงบอกว่า แยกแยะไม่ถูกเลย

เหมือนกัน คำพูดธรรมะนี่เหมือนกัน นี่ไงถึงว่าเป็นภาคปริยัติ ทฤษฎีมันเหมือนกัน เห็นไหมที่พูดกับเมื่อวานขึ้นนะ นี่ก็เหมือนกัน เขาเป็นอาจารย์ เขาบอกว่าเขาเอาหนังสือมาถาม ถามว่า เขาไปดูรูปหลวงปู่มั่น ว่าหลวงปู่มั่น ในหนังสือหลวงปู่มั่นก็พูดว่าเรื่องปริยัติ

อ้าว.. ก็พูดปริยัติ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ก็พูดปริยัติทั้งนั้นล่ะ พูดปริยัติหมายถึงว่า ในพุทธพจน์ เวลาพูดมันก็พูดในพุทธพจน์ แต่! แต่ภาคปฏิบัติ พอปฏิบัติด้วยข้อเท็จจริงแล้ว ปริยัติอันนั้นคือพุทธพจน์

คือคำบาลีนะ ท่านขยายความของท่านออกไป ขยายความของท่านออกไปเห็นใหม่ มันก็พูดด้วยหลักนี้ละ หลักคือตรงนั้นละ ปริยัติ

ปริยัติคือทฤษฎีที่พูดทฤษฎีโดยทฤษฎี แต่เวลาปฏิบัติ ปฏิบัติแล้วรู้จริง ก็พูดทฤษฎีพระพุทธเจ้านี้ไง ที่ว่าธรรมะพระพุทธเจ้า ธรรมใน ๕,๐๐๐ ปีนี้ ใครแสดงธรรม ก็ธรรมะพระพุทธเจ้าทั้งนั้นนะ พระ สาวก สาวะกะได้ยินได้ฟัง ถ้าไม่ได้ยินได้ฟังจะเอาสิ่งใดมาพูด

นี่เวลาเราพูดเราก็พูดหลักเกณฑ์อันนั้น แต่! แต่มีความจริงอันนั้นรองรับ ความจริงตรงนี้ ตรงที่ว่า คนเก็บขยะ รู้จักว่าขยะนี้ ขยะเปียกทำอะไร ขยะแห้งทำอะไร ขยะที่มีคุณสมบัติทำอย่างใด แล้วทำแล้วเป็นประโยชน์อย่างไร นี่ “คนเก็บขยะ”

ขยะก็คือขยะ แต่คนเก็บคนใช้ขายนั่นเป็น จะทำสิ่งนั้นเป็นประโยชน์ ไอ้เราคนที่ทิ้งขยะ พุทธพจน์จะต้องตรงด้วยอย่างนี้นะ “คนทิ้งขยะ” ทิ้งขยะตรงไหน ทิ้งขยะตรงที่จิตใจของเรา ความเป็นจริงของเรา ความมั่นคงของเรา ความรับรู้จริงของเรา เราไม่ได้สิ่งนี้ขึ้นมา ไปตลาดมาเห็นใหม่ ได้ซื้ออาหารมา ทั้งหมด กล่องก็ทิ้ง ทุกอย่างก็ทิ้ง สิ่งบรรจุก้นถังมันทั้งหมดเลย ไม่ได้เอามาเป็นประโยชน์เลย กินแต่อาหาร ก็วันๆ หนึ่ง วันๆ หนึ่งเกิดจากอะไร

เกิดจากบุญกุศล เกิดจากเราเกิดเป็นมนุษย์ เพราะเราเกิดเป็นมนุษย์ เราจึงมีชีวิตอยู่ แล้วบอกว่าสิ่งที่แตกต่าง แตกต่างอย่างไร เราไม่เห็นความแตกต่างไป ปริยัติ ปฏิบัติเหมือนกัน พูดเหมือนกัน ไม่เหมือนกันเลย ไม่เหมือนกันเลย สิ่งที่ไม่เหมือนเห็นใหม่

อย่างเช่น กรณีที่ว่า พระสงฆ์บอกว่า จิตดับๆ ไม่มี แหม.. คนภาวนา คนเก็บขยะ รู้จักขยะมีคุณค่าไม่มีคุณค่านะโวย จะรู้ได้ยังไง กูจะทิ้งขยะได้ยังไง ขยะนี้ แหม.. ถ้าเป็นทองแดงมันหลายดั่งคันนะ ถ้าเป็นกระดามันก็อีกราคาหนึ่งนะ แล้วก็ จิตดับๆ ปิดໄໝ້.. ถ้ามันเป็นทองแดง ยิ่งเป็นทองคำด้วย เศษทองคำดิมา เราต้องไปหลอมเอาเศษทองคำออกมาเลย

“จิตไม่เคยดับ” ไม่มี “จิตไม่เคยดับ”

ถ้าจิตดับนะ เวลาตายไป บุญเพนิวาसानุสติญาณนะ คนปฏิบัติมานานจะรู้ จตุปปาตญาณนะมันจะไปเกิดที่ไหน “จิตนี้ไม่เคยดับ ไม่มีวันวรรค”

เราพูดบ่อยมากกว่า “ไม่มีวันวรรค อย่าว่าแต่ดับเลย เว้นวรรคยังไม่มีเลย แม้แต่หลับก็ฝัน แม้แต่หลับก็ฝัน”

เวลาตายออกไปจิตนี้มันออกไปไหน จิตนี้ไม่เคยดับ แล้วจิตนี้มันทำงาน ตลอดเวลา อ้าว.. ตอนนี้เรานั่งด้วยสตินะ เรานั่งแบบว่าคนไม่คิดเลย เรารู้สึกตัวใหม่ บาง คนนั่งอยู่เฉยๆ มันเหม่อ มันไม่ดับหรอก มันไม่ดับ แต่มันไม่มีเครื่องแสดงออก ก็มัน ไม่ได้คิด

โดยธรรมชาตินี้ะ ปฏิสนธิจิต เวลามันไปเกิดในปฏิสนธิในไข่เห็นใหม่ ในไข่ ในน้ำคร่ำ ในโอปปาติกะ ไปเกิดเป็นเทวดา อินทร์ พรหม มันไม่มีวันวรรคเลย จิตตัวนี้ ไม่เคยดับ ถ้าจิตดับนะ แม้แต่เข้าถึงที่สุดแห่งทุกข์ก็ไม่ดับ จิตนี้ไม่เคยดับ

ถ้าจิตนี้ดับนะ ใครจะรับรู้ถึงวิมุตติสุข แล้วใครถึงที่สุดแห่งทุกข์ ไม่มีดับหรอก แต่ขณะที่มันทุกข์ มันทุกข์แสนสาหัสสาครรจ์ พอทุกข์แสนสาหัสสาครรจ์เห็นใหม่ มัน ก็แบกรับ

โดยธรรมชาติเราบอกว่า จะจิตไม่จิตก็แล้วแต่ ธรรมชาติของจิต มันปล่อย อาการของมัน ถ้ามันสลายจนเต็มที ถ้าคนเป็นทางโลก เราดื่มสุรา เรากินเหล้าจนอาเจียน ขนาดไหน เวลาถึงที่สุดแล้วมันก็พอของมัน เวลาหิวกระหายอยากกินเหล้าจนลงแดง มัน ก็เป็นอารมณ์เหมือนความรู้สึกเหมือนกันนะ เพราะจิตมันมีอารมณ์ความรู้สึก

แต่ว่าเวลามันปล่อยขึ้นมา มันเป็นหนึ่งในเดียว พอมันเป็นหนึ่ง พอพุทโธ พุทโธอยู่ มันเป็นหนึ่งใน อันนี้ จิตมันเป็นหนึ่ง มันถึงเป็นสัมมาสมาธิ ตรงนี้ไม่เคยดับ แต่มันดับความ พอ อยากกินเหล้า หรือกินพอแล้วไม่พอ มันดับอันนั้นไง ถ้ามันดับอันนั้น

ความดับของจิต คำว่าดับนะ ถึงว่าหลวงตาท่านเคยฟังหลวงปู่มั่น ที่ฟังเทศน์ หลวงปู่มั่นที่หนองผือ ท่านบอกว่า

“อัฐ เทศน์นี้สุดยอดเยี่ยม ขนาดที่ว่าพอจิตมันลง เสียงเทศน์แว๊วๆๆ อยู่ข้างบนนะ ได้ยินอยู่ แต่จิตมันลง พออย่างนี้ ท่านบอกฟังเทศน์มา จิตดับไป ๓ วัน”

จิตดับไป ๓ วันท่านยังเคลื่อนไหวอยู่ มันไม่ได้ดับหรอก “คำว่าจิตดับนี้ มันดับจากสัญญาอารมณ์ ดับจากความรู้สึก ดับจากความคิด ดับจากความทุกข์” แต่มันเป็นเอกเทศของตัวมันเองไง จิตไม่เคยดับ แล้วจิตก็ไม่ใช่อันนี้ด้วย

ขั้น ๕ ไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ขั้น ๕ เรายังยืนยันอยู่อย่างนี้แหละ จิตเป็นจิต ขั้นเป็นขั้น คำว่าขั้น ๕ ขั้นก็รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จิตไม่ใช่ขั้น ถ้าจิตเป็นขั้นนะ เพราะถ้าจิตเป็นขั้น ขั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ขั้น ๕ ขั้น ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ขั้น ๕

พระโศดบันนะ ถ้าขั้นมันขาดไปแล้วนั้นก็ตายสิ อ้าว.. พระโศดบัน เวลาพระโศดบันขั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ขั้น ๕ ขั้น ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ขั้น ๕ ขั้นกับจิต อ้าว.. แล้วขั้น ๕ ไม่ใช่เรา อ้าว.. แล้วมันเหลืออะไรละ.. เหลืออะไร.. แล้วขั้นไม่ใช่จิต เพราะเขาไม่รู้ไง

นี่ไง เขาบอกว่าเป็นทัศนคติ เป็นมุมมอง ถ้ามุมมอง เขามีมุมมองอย่างนี้ปั๊บ มุมมองใช่ไหม เหมือนเรารับนโยบายใครมา เราต้องตอบสนองนโยบายนั้น ก็เลสมันอยู่กับใจใช่ไหม มันก็ศึกษาธรรมะพระพุทธเจ้าใช่ไหม ศึกษาได้แค่นี้ไง ถ้าขั้นมันไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ขั้น ต้องสร้างขั้น มันเป็นเรื่องสร้างนะ

เขาไปศึกษาธรรมะพระพุทธเจ้า แล้วเขาก็สร้างนิยาม สร้างนิยาย สร้างความรู้สึกของตัว ให้มันเป็นตามนั้น แล้วสร้างอารมณ์ใช่ไหม เหมือนเราเขียนพล็อตเรื่องโครงเรื่อง พอพล็อตเรื่องโครงเรื่องเราต้องทำอย่างนั้น นี่โครงเรื่องมันแตก มันแตกเพราะอะไร เพราะเทศน์ทุกวัน โครงเรื่องนี้มันเข้าไปเข้ามา มันก็พลิกไปพลิกมา ไอ้โครงเรื่องมันเลยพันคอตาย มันก็ไม่ว่าจะแก้อย่างไร

แต่ถ้าเป็นความจริงนะ มันมีของมันอยู่แล้ว จิตไม่เคยดับ จิตไม่เคยดับ แต่เราพูดถึงว่าจิตเวลาลงสงบ เวลาจิตมันสงบนะ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ

อัปปนาสมาธิ มันดับจากโลกหมด ดับจากสัญญารับรู้ทั้งหมด ขณิกสมาธิ จิตมันสงบเข้ามา สงบเข้ามาได้ส่วนหนึ่ง แล้วเรายังคิดได้ ยังรับรู้สิ่งต่างๆ ได้ แต่มันสงบเข้ามาพอสมควร

อุปจารสมาธิ จิตมันจะลึกเข้าไปอีกส่วนหนึ่ง แล้วมันยังอุปจาระ มันยังรอบรู้จิต คือมันเห็นนิมิตได้ ความสงบอย่างนี้เห็นนิมิต เรานั่งอยู่ที่นี่เราเห็นนิมิตใหม่ ตาเห็นภาพอย่างนี้ อันนี้ถ้าพูดถึง ถ้าเป็น จะพูดกันโดยข้อเท็จจริงนะ ก็นิมิต

นิมิตคือเครื่องหมายรู้ จิต ตามันไปเห็นนิมิต รูปภาพที่เราเห็น รูปสิ่งต่างๆ ที่เราเห็น คือนิมิตหมาย นิมิตหมายความว่านี่คือขวดน้ำ นิมิตหมายความว่านี่คือกระโถน นี่คือนิมิต นิมิตคือเครื่องบอก นั่น นี่โลกๆ เห็นโดยตาเนื้อใจ

แต่ถ้าเป็นข้อเท็จจริงเห็นใหม่ จิตเป็นขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ ตอนอุปจาระมันจะเห็นนิมิตได้ เห็นนิมิตได้ รับรู้ได้ พอรับรู้ได้ ปัญญามันจะเกิดช่วงนี้ แล้วถ้าพุทโธเข้าไปอีก พุทโธเข้าไป มันเป็นอัปปนาสมาธิ ดับหมด! ดับ!

ถ้าดับแล้วใครเป็นสมาธิ ใครเป็นสมาธิ ก็จิตมันเป็นสมาธิเห็นใหม่ พุทโธๆ หรือกำหนดลมหายใจเข้าไปจนละเอียดเข้าไป จนจิตสักแต่ว่าจิต พอจิตมันเป็นหนึ่ง คุณคิดว่าอยากกิน อยากรู้ ชั้นที่ ๕ คือความคิด รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ คือรูป แล้วพอมันเข้ามาถึงมันเอง มันสลักรูป รูป เวทนา สัญญามันสลัดออกหมด ชั้นถึงไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ชั้น

ถ้าชั้นเป็นจิต จิตนี้เข้าสมาธิยังเชื่อไม่ได้เลย อย่างว่าแต่ประพฤติกปฏิบัติ จิตเข้าสมาธิมันปล่อยชั้นทั้งหมด มันปล่อยหมดคนะ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มันปล่อยหมดจนเข้ามาเป็นสมาธิ เข้ามาเป็นหลักของมันเห็นใหม่ เข้ามาเป็นเอกเทศ เข้ามาเป็นจิต จิตล้วนๆ จิตที่ไม่มีอะไรเป็นเครื่องแสดงออก คืออัปปนาสมาธิ

สักแต่ว่า แต่คำว่าสักแต่ว่ามันเป็นความรู้อันหนึ่ง ที่นี้ถ้ามันบอกรู้ ถ้าคำว่ารู้ใช้ใหม่ เพราะทฤษฎี เพราะทฤษฎี คำพูดทุกคน ทุกคำพูดมันต้องสมบูรณ์ในคำมันเอง ถ้ารู้ก็ต้องรู้หมดสิ ถ้ารู้ก็ต้องรู้ทุกสิ่งซะใหม่ รู้ก็ได้ยินเสียงสิ

แต่ทีนี้ เรารู้ได้ว่าคนที่พูดอย่างนี้ คือ เขาแค่แอบปนาสมาธิ พวกนี้ไม่เคยเข้า พวกนี้เข้าทำสมาธิไม่เป็น ถ้าทำสมาธิเป็นนะ คำพูดอย่างนี้เขาจะไม่พูดออกมา ปล่อยไ้ เป็นเล้าๆ ออกไป ให้เที่ยวตะปบ ให้เที่ยวจับไ้ เพราะในตำรามันมี อปปนาสมาธิ มัน เป็นสิ่งที่แสดงออกไม่ได้ ในตำราก็บอกอยู่

ทีนี้ในตำราบอกอยู่ ไ้ตำรามันคือกฎหมายใช้ใหม่ เรานี้ทำผิดกฎหมายเกือบทุก วัน ทำผิดเล็กๆ น้อยๆ ที่มันไม่ผิดกฎหมายมาก ทำโดยเราไม่ได้ตั้งใจ นี่ก็เหมือนกัน ถ้า มันพูดมันก็พูดไปตามประสา นั่นนะ พูดไปตามกฎหมายใช้ใหม่ แต่ถ้าเป็นข้อเท็จจริงนะ คนมันรู้จริง มันจะออกผิดอย่างนั้นไม่ได้

ฉะนั้นเวลาเข้าอปปนาสมาธิ สักแต่ว่าคือจิตมันรับรู้โดยตัวมันเอง แต่มันรับรู้จาก นอกตัวมันเองไม่ได้ ถ้ามันรับรู้จากตัวมันเองไม่ได้ มันจะเกิดปัญญาขึ้นมาโดย เกิดปัญญาไ้ยังงี้ แล้วมันรับรู้ด้วยตัวของมันเอง ในตัวของจิตเองเห็นไหม

ดูสิ หลวงตาท่านพูดบ่อย “พระอรหันต์ สิ่งที่เป็นผลพระอรหันต์แสดงออกไม่ได้ ต้องอาศัยขันธ” อาศัยสิ่งที่ว่าสอุปาทิเสสนิพพาน คือสิ่งที่ไ้เกิดเป็นสถานะของมนุษย์ แต่ไ้ตัวพลังงาน มันถึงที่สุดแห่งทุกข์ มันแสดงออกไม่ได้นะ การแสดงออกต้องไ้ขันธ ต้องผ่านขันธ ผ่านสัญญา ผ่านการจำ ผ่านความรับรู้ ผ่านออกมา

นี่พูดถึงเวลาสิ้นสุดแห่งทุกข์ในการปฏิบัติ เพราะมันละสังโยชน์หมดทั้ง ๑๐ ตัว แต่ถ้าปลุชนสังโยชน์เต็มตัว ไม่มีอะไรละเลย แล้วขนาดที่ว่าจิตที่มันเข้าแค่ความสงบ ยัง ไม่รู้ไ้ไ้สงบ ไม่สงบ เพราะไม่รู้ ประสาเราว่าเบสิกไม่รู้ พื้นฐานไม่รู้ เราเป็นนักฟุตบอล แต่เราไม่รู้กติกาฟุตบอลว่าเขาห้ามใช้มือจับ มันเล่นฟุตบอลนะ มันเอามือจับบอลแล้วก็ วิ่งเข้าไปทุ่มในประตูเขาเลย มันบอกมันไ้ประค

ฟังเทศน์เขา แล้วความรู้สึกมันเป็นอย่างนี้จริงๆ นะ

“เขาไม่รู้ถึงกติกาของเกมฟุตบอล เขาไม่รู้ถึงกติกาของเกมบาสเก็ตบอล เขาไม่รู้ ถึงกติกาของรักบี้ เขาไม่รู้กติกาของอะไรเลย เขาถึงไม่รู้ไ้ว่าขณิกสมาธิเป็นอย่างไร อุปจาร สมาธิเป็นยังงี้ อปปนาสมาธิเป็นยังงี้”

แล้วเขาก็ไม่รู้ด้วยว่าประชาชน เขาอยู่กันยังไง เขาก็ไม่รู้ว่ประชาชนความเป็นอยู่ของกฎหมายที่บังคับประชาชน ประชาชนต้องเสียภาษีอย่างไร

ประชาชน หน้าทีของประชาชน ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย หน้าทีประชาชนต้องเสียภาษี ต้องเสียภาษีถ้ามีรายได้ หน้าทีของประชาชน ต้องมีสิทธิในการเลือกตั้ง เขายังไม่รู้เลย เพราะอะไร เพราะมันใช้ปัญญาไม่เป็น ปัญญาคือสิทธิหน้าทีของประชาชน ปัญญาคือสิทธิหน้าทีของจิต จิตที่มันมีสมาธิขึ้นมาแล้ว มันต้องทำหน้าที่ของมัน เพื่อประโยชน์ของมัน มันก็ไม่วู้

ถ้ารู้ณะ สิ่งทีเราอ่านของเขา เขาไม่วู้ออกมาอย่างนี้หรอก มันขัดแย้งกันไปทุกชั้นตอนเลย แล้วนี่ยังบอกว่า “โอ้.. พระสงฆ์บอกว่าจิตดับ” ไม่วู้ เพราะพระสงฆ์เวลาพูดถึงการทำสมาธิ พูดถึงกฎกติกา ความดำรงของกีฬาทีเขาเล่นกัน กีฬาทีเขาเล่นกันฟุตบอล บาสเก็ตบอล รักบี้ ใครจะเล่นก็ได้ ใครจะไม่เล่นก็ได้ ใครเป็นนักกีฬาอาชีพก็เล่นกีฬาประเภทนั้น ประชาชนนะจะดำรงอาชีพอะไรก็ได้ ไม่วู้ต้องดำรงอาชีพด้วยเป็นนักกีฬาอาชีพ

การทำสมาธิและไม่ทำสมาธิ ทุกคนก็มีสิทธิทีจะทำก็ได้ ไม่ทำก็ได้ แล้วแต่คนเห็นประโยชน์กับมัน หรือไม่เห็นประโยชน์กับมัน มันไม่วู้มีความจำเป็นทีทุกคนต้องทำสมาธิ หรือไม่ทำสมาธิเพราะมันเป็นสิทธิหน้าที ไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย มันเป็นสิทธิในความพอใจทีคนเห็นประโยชน์และไม่เห็นประโยชน์กับมัน

การทำสมาธิก็เหมือนกัน ทีว่าขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ มันก็ต้องศึกษามันก็เข้าใจว่า ถ้าเรามีความพอใจว่าเราจะทำสมาธิ เรามีความพอใจว่าเราจะเล่นกีฬานั้น เราก็ต้องยอมรับกติกานั้น

จิตทีมันสงบเข้ามาตามความเป็นจริงของมันนะ มันก็จะเห็นสภาพของมัน ว่าขณิกสมาธิเป็นอย่างไร อุปจารสมาธิเป็นอย่างไร อัปปนาสมาธิเป็นอย่างไร ฌาน ๑ ฌาน ๒ ฌาน ๓ ฌาน ๔ รูปฌาน อรูปฌานเป็นอย่างไร แล้วสิ่งใดทีเป็นอัปปนาสมาธิ

อัปปนาสมาธิ กับกรรมฐานโดยคำบริกรรมมันแตกต่างกันอย่างไร ปัญญาอบรมสมาธิ ทำไมมันถึงเป็นสมาธิด้วยการใช้ปัญญา ปัญญาต่างๆ มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ

แล้วก็ปัญหาที่อยู่ในชั้นหน้าที่ของปัญหาที่ออกประพฤติปฏิบัติ มันยังมีอีกแตกต่างไปมหาศาลเลย

นี่พูดถึงเบสิกพื้นฐานของมนุษย์ สัญชาตญาณของมนุษย์ พื้นฐานของมนุษย์ ยังไม่ได้พูดถึงมรรคผลนิพพานเลยนะโว้ย.. มรรคผลนิพพานที่มันจะก้าวขึ้นมา ยังไม่ได้พูดถึงเลย เรื่องพื้นฐานอย่างนี้ เรื่องพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ของจิตที่มันมีอยู่ เขายังไม่สามารถรู้ได้เลย

แล้วบอกว่า “มรรคผลนิพพานคนนั้นบรรลุขั้นสูง ขั้นนั้น”

เราไม่เคยเชื่อเรื่องอย่างนี้เลยนะ เวลาเราพูดออกไป

“สิทธิหน้าที่ของมนุษย์ สิทธิหน้าที่ในหน้าที่ของการเล่นกีฬา สิทธิหน้าที่ของการงาน ใครมีอาชีพอะไร เป็นตำรวจ เป็นทหาร เป็นข้าราชการ เป็นรัฐวิสาหกิจต่างๆ เขาก็มีสิทธิ และความเป็นอยู่ของเขาตามหน้าที่ของเขาทั้งนั้นนะ”

อันนี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อการประพฤติปฏิบัติ ถ้ามันจะปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามันรู้จริงของมันเห็นไหม คุณความกว้างขวางของการดำรงชีวิต มันกว้างขวางขนาดไหน แล้วเวลาเราพูด คำสองคำจะรัดคอตายเห็นไหม ว่าพระสงฆ์บอกว่า จิตต้องดับ จิตดับได้ ดับได้เพราะว่ามันมีกรณี

เช่น คนทำหน้าที่ใดก็แล้วแต่ ถ้าเขาทำผิดพลาดขึ้นมา มันก็มีกฎระเบียบที่จะตัดสินอันนั้นใช่ไหม กฎระเบียบหน้าที่รัฐวิสาหกิจเขาก็มีระเบียบของเขา ตำรวจเขาก็มีระเบียบของเขา ทุกคนก็มีระเบียบของเขาใช่ไหม

อันนี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อเริ่มต้นว่าเราจะบวชพระ เราก็ต้องมีศีลของเราใช่ไหม เวลาปฏิบัติขึ้นมา คำว่าจิตดับ คำพูดพื้นๆ ว่าจิตดับ มันดับจากความรู้สึก แต่ตัวจิตจริงๆ มันไม่ดับหรอก อย่างเช่น เราทำอาหาร เอาถ่านมา เอาถ่านมาทำไม เอาถ่านมาคิดเตาเพื่อจะติดไฟใช่ไหม แล้วเราก็มีกระทะมา แล้วเราก็ต้องมีไข่มา มีน้ำมันมาจะทอดไข่ เขาบอกว่า “ถ่านกินไม่ได้ เอาถ่านมาทำไม” อ้าว.. ก็ไม่มีถ่าน มึงไม่จุดไฟ มึงจะทอดไข่ยังงัย

นี่ก็เหมือนกัน ว่าจิตดับ จิตดับ มันแค่เอาถ่านมา เอาถ่านมาแล้วว่าจะจุดไฟ พอจุดไฟแล้วก็เอากระทะมา เอากระทะมาก็เอาไขมา เอาน้ำมันมาทอดไข จิตดับอย่างนี้มันดับแค่พื้นฐาน ดับเรื่องของเรากำความสงบของใจ ดับแต่สัญญาอารมณ์ ตัวจิตจริงๆ ไม่ดับ หรือ ตัวจิตจริงๆ ไม่ดับ แล้วไม่ใช่ขั้นด้วย

ตัวจิตก็คือจิต ปฏิสนธิจิต อวิชชา ปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารา ปจฺจยา วิญญาณํ นี่คือปัจจยาการ นี่คือจิตเดิมแท้ แต่เวลาขึ้นของโศดาบัน สกิทา อนาคา ละชั้น ๕ ชั้น ๕ ชั้น ๕ นะ ละชั้น ๕ ด้วยการพิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม มันคนละเรื่องเลย

ไอ้ที่พูดนี่ะยังไม่เข้าอริยสัจ ยังไม่ได้เข้าเรื่องวิปัสสนาอะไรเลย เพียงแต่มันเป็นเรื่องของสมาธิ เรื่องของสมถะ เรื่องของการทำความสงบของใจ พอใจมันสงบ มันดับหมด คนภาวนานะ เดินจงกรม เดินจงกรมถ้าจิตมันลงนะ เหมือนกับเดินลอยไปลอยมา มันว่างหมด มันเบาหมดเลย มันละจากความรู้สึกเข้ามา

เราพยายามอธิบายนะ เพราะเขาพูดเองว่าจิตดับไม่ได้ จิตมีตลอดเวลา อ้าว.. ดับไม่ได้ ดับไม่ได้ แล้วมันลงได้ยังไง แล้วพอจิตดับได้ ดับได้แล้วจิตไม่มีเหลือ จิตอย่างหยาบ จิตอย่างกลาง จิตอย่างละเอียด จิตอย่างละเอียดสุด มันมีเยอะแยะไปหมด แล้วเราจะพูดยังไง เราจะพูดระดับไหน

เวลาเราพูดแก่พวกพุทโธ เขาบอกพุทโธฯ ไปจนพุทโธจะต้องขาด เราบอกไม่ขาด พุทโธไม่ขาด ห้ามขาดด้วย แต่จริงๆ พุทโธฯ ไปนะ ถ้าจิตมันลงถึงตัวมันเองนะ ตัวมันเองมันจะสงบมาก ตัวมันเองจะตื่นตัวมาก แต่นึกพุทโธออกไม่ได้เลย ก็มันจะเป็นไปโดยข้อเท็จจริง มันจะเป็นไปโดยข้อเท็จจริง มันจะพุทโธไม่ได้เลย แต่ของเรา พุทโธฯๆๆๆ พุทโธกลับไปเลย ก็อยากให้พุทโธกลับไง เวลาเราแก่คนเราแก่อย่างนี้

จริงๆ คือพุทโธ มันพุทโธถึงที่สุดแล้ว พุทโธ ที่บอกพุทโธดับ พุทโธไม่ได้เพราะพุทโธมันจะหายาบ ไอ้เราก็เลยพุทโธๆๆๆๆ กลับ กลับนอนอยู่นั่นละ มันไม่เข้าถึงความเป็นจริงเลย นี่ถ้าเราบอกว่าพุทโธดับไม่ได้ เขาก็ตั้งใจพุทโธตลอดเวลา พุทโธๆๆๆๆ แต่โดยข้อเท็จจริงของมันเห็นไหม

เพราะหลวงตาพูดบ่อย “คนเราอยู่เป็นอารมณ์สองคือ มีความรู้สึก กับมีความคิด” พุทฺโธคือความคิด พุทฺโธๆๆ ถ้าเราไม่คิดพุทฺโธมันคิดร้อยแปด คิดพันเก้า คิดแต่เรื่องมันไปตลอดเวลา เราก็บังคับให้คิดพุทฺโธ

พุทฺโธคือวิตก วิจารณ์ มันก็เข้าองค์ประกอบของสมาธิ คือวิตก วิจารณ์ ปีติ สุข เอกัคคตารมณ์ พุทฺโธๆๆ คือวิตกขึ้นมา วิตกคือเอาวิตก ก็พยายามดึงจิต ดึงพลังงานมาอยู่ที่พุทฺโธ ถ้าเราไม่ดึงพลังงาน พลังงานมันมีวิชาครอบงำมันอยู่ มันจะไปตามฤทธิ์เดชของมัน มันจะคิดแต่ความพอใจของมัน

เราก็ตั้งสติให้มันนึกพุทฺโธเห็นไหม เราก็บังคับให้พลังงานทั้งหมด มันอยู่ที่พุทฺโธๆๆๆๆ พุทฺโธไปเรื่อยๆ พอพุทฺโธไปเรื่อยๆ พุทฺโธไปเรื่อยๆ พุทฺโธมันเป็นพุทฺธานุสติ จิตมันก็เกาะกับพุทฺโธไปเรื่อยๆ

พอพุทฺโธ พุทฺโธมันไม่ไปไหน พุทฺโธจนถึงที่สุดมันเข้าไปสู่แกนกลางของมัน เข้าไปสู่ถึงพลังงานนั้น พลังงานนั้นมันรวมเข้ามาเป็นหนึ่งเดียว พอเป็นหนึ่งเดียว มันจะนึกพุทฺโธอีกไม่ได้เลย เพราะว่ามันจับ เพราะว่ามันจะนึกได้ต่อเมื่อมันมีผลกระทบ มันต้องมีความรู้สึกกระทบกัน ระหว่างมือสองมือจับกัน แต่มือกับมือ มือต่อมือมันเป็นอันเดียวกันแล้ว มันจะนึกพุทฺโธไม่ได้โดยธรรมชาติของมันเอง

นี่ไง พอหลวงตาบอก “ท่านเข้าไปถึงที่สุด เอ๊ะ.. ตอนนี้พุทฺโธไม่ได้ แล้วจะทำไม” พุทฺโธทำไมไม่ได้เห็นไหม พุทฺโธทำไมไม่ได้ยังคิดได้ พุทฺโธไม่ได้ทำไมยัง

“ถ้าพุทฺโธไม่ได้ก็อยู่กับความรู้สึกอันนี้เสีย พอความคิดเกิดปั๊บ ท่านบอกพุทฺโธ ยัดใส่เลย มันก็กลับมาอยู่ที่สมาธินั้นเสีย”

สมาธินั้นคือจิตหนึ่ง อ้าว.. แล้วพอจิตหนึ่งไม่ได้อีกหรือ จิตหนึ่งก็มีแค่สมาธิ จิตหนึ่งก็สมาธิ เพราะว่าถึงที่สุด “เอโกธัมโม” ไม่ใช่จิตหนึ่ง เวลาธรรมเป็นธรรม ธรรมเป็นหนึ่งเดียว ธรรมไม่ใช่จิตหนึ่ง จิตหนึ่งนี่คือวิชา ธรรมหนึ่งเป็นธรรมแท้

แต่แล้วจิตหนึ่งกับธรรมหนึ่งต่างกันอย่างไร จิตหนึ่งก็คือภวาสวะ คือภพ ธรรมแท้เพราะมันชำระล้างแล้ว มันถึงเป็นธรรมของมัน เพราะที่สุดแห่งทุกข์มันมี พอมันมีของมัน นี่เป็นความจริงของมัน นี่มันเป็นพื้นฐาน

เพียงแต่เราจะพูดกับใคร จะตอบกับใคร เราถึงบอกไป บอกกับพวกโยมประจำว่า ในพระไตรปิฎก เรามอบพุทธพจน์ พุทธพจน์ ไซ้พุทธพจน์ เวลาพระพุทธเจ้าท่านตรัสกับใคร ถ้าตรัสกับคฤหัสถ์ก็อย่างหนึ่ง ตรัสกับผู้ปฏิบัติก็อย่างหนึ่ง ตรัสกับผู้ที่ปฏิบัติจะสิ้นสุดแห่งทุกข์ก็อีกอย่างหนึ่ง

ธรรมะนี้มันหลากหลายมันแตกต่างกัน มันสูงส่งแตกต่างกันมาก แต่บอกพุทธพจน์ปั๊บ พระพุทธเจ้าพูดอย่างนั้น พูดอย่างนั้น นี่ก็เหมือนกันเวลาพูด จิตไม่เป็นอาตมัน ถ้าเป็นอาตมัน เป็นอัตตา เป็นอาตมัน มันชำระไม่ได้ จิตนี้มันเป็นไปตามกรรม

ดูอารมณ์ความรู้สึกสิ เวลาเราโกรธ โกรธอย่างสุดๆ เลย เวลาเรารัก เรารักอย่างเต็มที่เลย เวลาเราไม่เข้าใจตนเอง เราหลงตนเอง เราก็หลงเต็มที่เลย นี่ไง ถ้ามันเป็นอาตมันมันต้องตายตัว มันไม่เป็นอาตมัน มันเป็นแต่อารมณ์ความรู้สึกที่มันแปรปรวน อารมณ์แปรปรวนที่เราจับต้องมันไม่ได้

แต่พอจิตเราสงบแล้ว เราเห็นเหตุที่มันแปรปรวน เหตุที่มันเริ่มมีความโกรธ โกรธจากอะไร อะไรเป็นสมุฏฐาน อะไรเป็นต้นเหตุ มันจะไล่เข้าไปตลอด มันจะไปชำระความโลภ ความโกรธ ความหลงเห็นไหม ความโลภ ความโกรธ ความหลงมันถึงไม่เป็นอาตมัน “จิตนี้ไม่เป็นอาตมัน จิตนี้มันมีของมัน”

คำว่าอาตมัน ถ้าจิตที่คงที่ตายตัว ก็เป็นอินดู เป็นอาตมัน ต้องไปอยู่กับพระเจ้า จิตนี้ก็อยู่กับพระเจ้า ไม่ใช่ “จิตนี้เป็นสันตติ”

สันตติคือ จิตไม่เคยเป็น ไม่เคยเกิดไม่เคยตาย ถ้าจิตมันเคยเกิด เคยตายนะ พระโพธิสัตว์ไง พระพุทธเจ้านี้ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย สมมุติว่าชาตินี้เราทำบุญมหาศาล ชาตินี้ทำบุญมหาศาล แล้วได้เกิดไปชาติหน้าแล้วบุญนี้ไปไหน บุญอันนี้ไปไหน แล้วทำบาปทำบุญมันก็อยู่ “นี่สันตติ”

จิตนี้มันไม่เคยตาย มันจะสืบทอด ไม่มันพระโพธิสัตว์ก็ไม่มี อย่างเช่นเราเกิดมาประชาติไปโดยนี้ไง ทุกคนมีค่าเท่ากันหมดเลย แล้วบุญกรรมเท่ากันไหม อารมณ์ความรู้สึกของคนเท่ากันไหม มันไม่เท่ากัน ไม่เท่ากันเพราะว่าเวียนตายเวียนเกิด

พันธกรรมทางจิต ที่มันตัดแต่งของมันในการกระทำ จิตมีการกระทำ มันตัดแต่งในตัวมันเอง พอตัดแต่ง มันก็แตกต่างกันไปด้วยเวอร์กรรมที่มันทำขึ้นมา

แล้วมันเป็นอาตมันตรงไหน มันไม่เป็นอาตมันหรอก นี่พุทธศาสตร์ ไม่ใช่ฮินดู ศาสตร์ พุทธศาสตร์ไม่ใช่พราหมณ์ แล้วชัดเจนมาก เพียงแต่อธิบาย เวลาอธิบาย มันอยู่ที่ข้อเท็จจริงใจ อย่างเช่น คนป่วยมา เอาคนที่ป่วยมา เราก็ให้ยาลดไข้ อ้าว.. คนที่มาลาเรียมารเราก็ให้มาลาเรีย อ้าว.. คนที่เป็นหวัดนกกมาก็หวัดนก แล้วแต่มันคนจะเป็นไข้อะไรมา

“นี่ที่เราพูดออกไป มันต้องรู้ว่าพูดอะไร พูดกับใคร เหตุผลที่พูดอะไร ไม่ใช่คำพูดนี้ใช้ได้ทุกอย่างเลย โอ้ย.. ถ้าอย่างนั้นนะ เราก็มียาตัวเดียว รักษาคนได้ทั้งโลก ไม่มีทาง”

ฉะนั้นเวลาพูดนี้ เราถึงบอกไม่ได้พูด ไม่ได้พูดว่ามันคงที่ตายตัว หรือดับ ดับไม่มีเลย แล้วไม่ใช่ขั้นด้วย มันเป็นการปฏิบัติ คนเรามันจะเห็นนะ มันปฏิบัติเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป เป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา แล้วเพราะไม่มีขั้นมีตอนขึ้นมา เราไปยึดทฤษฎีที่ตายตัว มันไม่มี ไม่เป็นไป นี่เห็นไหม นี่คนเก็บขยะ ถ้าคนเก็บขยะรู้จักขยะมีคุณค่า ไม่มีคุณค่า แต่คนที่ไม่รู้จักขยะ

“คนที่จิตใจมันไม่เป็นธรรม แม้แต่ทองคำ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทำให้เสียหายได้”

แต่คนเก็บขยะนะ เพราะอะไร เพราะธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช่ไหม จิตใจของเรา ถ้าเป็นคุณธรรม มีคุณธรรม สิ่งที่เป็นประโยชน์กับสังคม ก่อนที่จะเป็นประโยชน์กับสังคม ต้องเป็นประโยชน์กับตัวเราเองก่อน ตัวเราเองเห็นไหม คุณลัทธิของการเล่นกีฬา นั่นสิทธิหน้าที่ของประชาชน สิทธิหน้าที่ของจิต สิทธิและหน้าที่ของกรรม ของเศษกรรม กรรมที่มันเกิด สิ่งนี้มันเป็นสิทธิหน้าที่ของแต่ละบุคคล แล้วสิทธิหน้าที่ของบุคคล ความเห็น ความแตกต่าง

จิตใจที่เป็นธรรม มันเป็นธรรมขึ้นมา แม้แต่เป็นเศษขยะ สิ่งต่างๆ มันจะเป็นประโยชน์ เป็นคุณธรรมทั้งนั้นเลย สิ่งนี้มันถึงชี้บอกใจ ว่าใจนี้มันเป็นจริงหรือไม่เป็น

จริง ถ้าเป็นจริงจะมีคุณธรรมมาก คุณธรรม แล้วคุณธรรมนะ คุณติ เราพูดบ่อย ครูบาอาจารย์ท่านเล่าประจำว่า “หลวงปู่มั่นนะ ท่านเข้มงวดมาก” การเข้มงวด มันก็เหมือนนักกีฬา โค้ชหรือต่างๆ เขาต้องการความฟิต เขาต้องการให้นักกีฬาร่างกายแข็งแรง พื้นฐานการเล่นกีฬาต้องทดสอบ ต้องทบทวนตลอดเวลา เพื่อให้มีความชำนาญ

ครูบาอาจารย์ของเราท่านก็ต้องการตรงนี้ ท่านต้องการตรงนี้ப்ப ท่านถึงเข้มงวดกับลูกศิษย์มาก ความเข้มงวด มันเป็นความปรารถนาดี ความเข้มงวดนี่เป็นสิ่งที่ความปรารถนาดี ความอยากจะฟุ่มฟัก ท่านอยากจะฟุ่มฟัก แต่การที่เรามีกิเลส คนมีกิเลสไปบอกว่าฟุ่มฟักนะ มันจะนอน โอ๊ย.. โอ๊ย.. ฟักน้อย ฟักน้อย

“การฟุ่มฟักแบบครูบาอาจารย์ ท่านฟุ่มฟักด้วยไม้เรียว ด้วยแส้ ด้วยหางกระเบน” เราก็อู้อ.. น่าดู น่ากลัว มันแตกต่าง เราก็เลยไม่กล้า

หลวงตาท่านพูดคำนี้ มันสะเทือนใจเรา ท่านบอกว่า

“มีคำรำลือมากกว่าหลวงปู่มั่นดู ท่านคิดขึ้นมาเลยนะ ถ้าหลวงปู่มั่น เขารำลือกันว่า เป็นพระอรหันต์ พระอรหันต์จะไม่ทำร้ายใคร ท่านจะดูหรือจะไม่ดู ขอให้ไปเผชิญเอง อย่าแต่ฟังข่าวเขาว่าหลวงปู่มั่นดู หลวงปู่มั่นดู ท่านถึงเข้าไปหาหลวงปู่มั่นด้วยตัวท่านเอง ว่าคนที่มียุทธธรรมจะทำร้ายเราหรือ จะดูเราโดยไม่มีเหตุมีผล ท่านจะมีคุณธรรมอย่างนั้นจริงหรือ ท่านถึงเข้าไปสัมผัส ท่านบอกกลัวไหม กลัว เพราะไม่มีใครไม่กลัว หางกระเบน ใครไม่กลัว กลัวมาก ทั้งกลัว ทั้งเคารพ ทั้งรัก ทั้งบูชา เพราะว่าท่านปรารถนาดีกับเรา ท่านเคี่ยวเข็ญก็เพื่อคุณงามความดีของเรา ท่านตรวจสอบดูแลก็เพื่อคุณงามความดีของเรา นี่เป็นสังคมไทย รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี”

แต่เรื่องของกิเลสเห็นไหม เขาให้ทองคำมา ก็รักษาทองคำนั้นไว้ไม่ได้ โอ้.. กันดูแลกัน ทำอะไรสะดวกสบายกัน ทำให้เสียหายกันไปหมด แต่ถ้าพูดถึงคนที่เก็บขยะ ถ้ามันรู้จักเก็บขยะ รู้จักจิตใจมันดี มันจะสร้างฐานะขึ้นมาเป็นเศรษฐี มหาเศรษฐี จะเป็นคนที่มีคุณธรรมในหัวใจ เราเลือกเอา เราคิดเอา แล้วมาเปรียบเทียบในชีวิตเรา ว่าสิ่งใดเป็นความจริง แล้วสิ่งใดที่ไม่เป็นความจริง ถ้าสิ่งใดเป็นความจริง มันรับรู้ได้ มันตรวจสอบได้ มันพัฒนาการของมันได้ จิตมันพัฒนาการของมัน

ทีนี้เพียงแต่ว่า เพียงแต่ว่าสิ่งที่พูดนี้ เราพูดเป็นกฏตาย เป็นของสิ่งที่ตายตัวเห็นใหม่ ไม่มีหรอกอย่างที่ว่า ธรรมะนี่สอนอนัตตา มันเป็นอนิจจัง สิ่งที่เป็นอนิจจังเห็นใหม่ กาลเหาะ กาลเหาะควรพูดกับใคร ควรพูดอย่างไร ถ้ากาลเหาะมันดี พูดแล้วมันจะได้ประโยชน์ ถ้าไม่ใช่กาลเหาะพูดไปแล้วมันกลับเสียหาย

อย่างเช่น เช่นจิตใจเรายังไม่มีคุณธรรม จิตใจเราไม่มีพื้นฐาน เราบอกให้ใช้ปัญญา ใช้ปัญญา เราก็อำนาจใช้ปัญญาแล้ว แล้วปัญญาของใคร เราจะแยกไม่ได้เลยว่า ปัญญาอย่างไร อย่างเช่น เราไม่มีเงิน เราจะไม่รู้เลยว่าเงินชนชาติใด เงินฝรั่ง เงินเหรียญ เงินปอนด์ เงินอะไร เงินอะไร แล้วใช้คุณธรรมอย่างไร ควรทำสิ่งใด คนเป็นมันใช้ได้

คนไม่เป็นใช้อะไรไม่ได้เลย ทุกอย่างทำเสียหายหมด แล้วก็ใช้ความเห็นของตัวเอง ต้องให้เป็นความเห็นของตัวเอง มันจะไม่ใช่เป็นอย่างนั้นหรอก นี่พูดถึงความมอมเมา เรา มองอย่างนี้มานาน แล้วพยายามอธิบายอย่างนี้ แต่เวลาพูดออกไปแล้ว ผู้ฟังไม่เข้าใจ คำพูดของเรา ไม่เข้าใจ นี่ใจเวลาบอกว่าธรรมะปา

ธรรมะปาต้องปั่นบันไดฟัง แต่ถ้าเป็นตรรกะ เป็นปรัชญาธรรมะบ้าน ธรรมะบ้าน คือปรัชญา คือสิ่งที่จิตนี้มันคำนวณได้ ใคร่ครวญได้ แหม.. มันเข้าใจ มันลึกซึ้ง

แต่สำหรับเรานะ โอ้.. โอ้..มันกระดาก แต่ถ้าเป็นปฏิบัติ มันออกมาจากความรู้สึก ถ้าเราไม่มีความรู้สึก หรือประสบการณ์เรารองรับ เรางงนะ เอ๊ะ.. เอ๊ะ.. พูดอะไรนั้นนะ พูดไม่เข้าใจ ทั้งๆ ที่ ถ้าใครมีประสบการณ์อันนี้ อ้ออ้อ.. ถูก ถูก ใช่ ใช่ ใช่นะ มันจะใช่ ใช่ ตลอดเลย ต้องอย่างนี้ ต้องอย่างนี้

แต่ถ้าเราไม่มีอะไรรองรับนะ เอ๊ะ.. พูดอะไรกันนะ พวกนี้สงสัยสติไม่ดี ต้องกลับไปให้ยา เพราะสตินี้มันขาดยา ขาดยาเลยฟุ้งซ่าน แต่โอ้พวกฟุ้งซ่านมันว่ามันเก่งนะ นี่พูดถึงธรรมะนะ พูดถึงธรรมะ พูดถึงคนเก็บขยะ คนเก็บขยะ ถ้าจิตมันดีมันเป็นประโยชน์ สิ่งที่เขาจะพูดกันไปมันเรื่องของเขารื่องของเขา เรื่องของคน เรื่องของกิเลส เอาเรื่องของเรามาเพื่อประโยชน์กับเรานะ เอวัง